

GRUZIŃSCY JEZYDZI. SPECYFIKA DIASPORY I JEJ RELACJE Z IRACKĄ OJCZYZNĄ.

Celem planowanego przedsięwzięcia jest napisanie pierwszej monografii, w języku angielskim, na temat jezydzkiej diaspory w Gruzji, obejmującej m.in. opisy historii migracji Jezydów z Iraku na Południowy Kaukaz, tutejszych świąt i praktyk religijnych, działalności kulturalnej, tożsamości etnicznej, listę jezydzkich plemion zamieszkujących Gruzję oraz mapę zamieszkiwanych terenów. Planowane przedsięwzięcie jest naturalną kontynuacją moich dotychczasowych badań poświęconych kulturze Jezydów.

Jezydzi wywodzą się z terenów irackiego Kurdystanu. Ich początki sięgają co najmniej XII wieku, kiedy powstało tu muzułmańskie bractwo religijne *Adawija*, które z czasem przyjęło postać teokratycznej wspólnoty podzielonej na trzy endogamiczne kasty, podporządkowanej władzy świeckiej 'Księcia' oraz duchowej 'Ojca Szejjchów'. Składało się ono głównie z Kurdów, Arabów i Asyryjczyków. Jego założyciel, Adi ibn Musafir, wywodzący się z arabskiego rodu Umajjadów, był dalekim krewnym kalifa Jezyda ibn Muawiji. Jezydzi wierzą, że zarówno Adi, jak i Jezyd są wcieleniami pierwszego z siedmiu Bożych aniołów, Anioła Pawia (*Tawúsi Melek*) i wszystkim tym trzem postaciom oddają religijną cześć. Tutaj tkwi przyczyna prześladowań Jezydów, których doświadczają od stuleci. Muzułmanie uznają bowiem Anioła Pawia za tożsamego z Szatanem, a Jezyda ibn Muawiję za wroga islamu i mordercę przywódcy szyitów, Hosejna. Oskarżenia i prześladowania trwają do dziś i sprawiają, że wszędzie, gdzie żyją Jezydzi, zmuszeni są do wyjątkowej ostrożności w kontaktach z innowiercami. W wyniku prześladowań, wielu Jezydów było zmuszonych albo do przyjęcia islamu albo do ucieczki ze swych ojczystych terenów. Z tego powodu część Jezydzkich plemion migrowała na tereny pogranicza turecko-ormiańskiego i dalej – do Armenii, a następnie do Gruzji, gdzie zaczęli się osiedlać począwszy od XIX w. W odróżnieniu jednak od Jezydów zamieszkujących Armenię, osiedlali się głównie w stolicy (Tbilisi), a nie poza miastami, i odrzucili dotychczasowy pasterski tryb życia. Zapominali swój język i obyczaje i stawali się członkami wielokulturowej metropolii.

Zgodnie z zasadami religijnymi, Jezydom nie wolno było posługiwać się pismem, toteż wiedza religijna oraz twórczość poetycka przekazywana była przez stulecia wyłącznie drogą ustną. Do złamania tego zakazu na szeroką skalę doszło dopiero na początku XX w. na terenach podporządkowanego Sowiетom Zakaukazia, gdzie Jezydzi szukali schronienia przed prześladowaniami ze strony Imperium Osmańskiego. Tutejsi Jezydzi włączyli się w życie kulturalne i zaczęli publikować własne czasopisma i książki. Kosztem odrzucenia dotychczasowej tradycji, włączali się w życie naukowe. Trójka zasłużonych gruzińskich orientalistów (prof. Lamara Paszajewa, prof. Kerim Amojew, prof. Kerim Ankosi) wywodzi się właśnie z pierwszego pokolenia jezydzkich akademików działających w Gruzji.

Do XX w. literatura na temat Jezydów tworzona była wyłącznie przez nie-Jezydów, a głos ich samych pomijano. Mam nadzieję, że planowana monografia pozwoli uczynić ich historię szerszej znaną, a zwłaszcza przyczyni się do wypełnienia luki w literaturze światowej na temat jezydzkiej diaspory w Gruzji. Pomimo tego, że związki Jezydów z Gruzją można datować już na XVIII w., oraz że lokalne jezydzkie legendy wskazują nawet na XII w., to nie poświęcono dotąd Jezydzkiej diasporze w Gruzji ani jednej monografii. Tymczasem zasługuje ona na szczególną uwagę, jako że wykształciła własną specyfikę i rytuały religijne oraz stała się ważnym ośrodkiem intelektualnym dla całego jezydyzmu. W chwili obecnej Jezydzi w Gruzji, w odróżnieniu od najbliższych im Jezydów ormiańskich, przeżywają odrodzenie religijne. W Tbilisi funkcjonuje sanktuarium, Duchowa Rada Jezydów, jezydzkie archiwum oraz Akademia jezydzkiej teologii – pierwsza na świecie jezydzka instytucja, której celem jest nauczanie Jezydów niespisanych dotąd zasad ich religii oraz prace nad ich kodyfikacją. Wszystkie te instytucje działają w pełnym porozumieniu z macierzystym ośrodkiem Jezydów w Iraku.

Badania, które zamierzam przeprowadzić (głównie wśród Jezydów gruzińskich) można określić jako interdyscyplinarne, wykorzystujące metody charakterystyczne dla antropologii kultury (obserwację, wywiady), historii (badania źródeł) i orientalistyki (analiza językowa). Powstała w oparciu o nie monografia, poza zebraniem cennej wiedzy etnograficznej, pozwoli także na zapoznanie się z rozwiązaniami, które wypracowali Jezydzi na przestrzeni wielu lat, celem adaptacji w środowisku o odmiennej kulturze, co nie jest bez znaczenia wzięwszy pod uwagę współczesne problemy, jakie napotykają kurdyjscy i jezydscy emigranci w Europie Zachodniej. Planowana monografia może być cennym źródłem wiedzy nie tylko dla kurdologów, etnografów, etnologów i historyków, zwłaszcza historyków Kaukazu oraz historyków religii, lecz także dla socjologów, badaczy diaspor oraz organizacji zajmujących się kwestią uchodźców i wielokulturowości. Moje badania mogą się stać znaczącym wkładem w rozpowszechnianie wiedzy o Jezydach, którzy od stuleci padają ofiarami pogromów z powodu przekłamań na ich temat. Brak tej wiedzy doszedł do skutku niedawno podczas ludobójstwa dokonanego na Jezydach w Iraku, opisanego przez ocalałą z zagłady Nadię Murad (laureatkę Pokojowej Nagrody Nobla). Obraz Jezydów w oczach innowierców zależy w dużym stopniu od upowszechniania pozbawionej uprzedzeń wiedzy, której źródłem jest przede wszystkim wsłuchanie się w ich własny głos.